

Omgivningar och platser i Herrljunga och Vilnius - en del av projektet "Culture Illumination" 2017

Projektet "Culture Illumination" har under 2017 genomförts. Det har varit ett kulturutbyte mellan Vilnius i Litauen och Herrljunga, som har finansierats av Västra Götlandsregionen. Projektet har inneburit besök i de bägge länderna, bland annat har flera konserter med en orkester från Litauen hållits i Herrljunga.

Projektet har också innehållit en del där spännande platser ska lyftas fram, för att inspirera till berättelser som sammanknyter de bägge regionerna. Denna sammanställning är ett försök till detta.

Vänortsutbyte mellan Herrljunga och Ukmergė i Litauen och Kamyanets Podilskiy i Ukraina har pågått sedan 2008. Det har bland annat resulterat i en kunskapsöverföring av det arbete som bedrivs vid Familjecentralen i Herrljunga, och numera finns även sådan verksamhet i Herrljungas vänorter. En sammanfattning av vänortssamarbetet på engelska går att läsa på denna broschyrs baksida.

Det första mötet

Han:

Det är verkligen roligt att ni har kommit hit. Vi har ett möte med kommunalråd och kommunchef i eftermiddag, men fram tills dess ska jag visa er runt i vårt vackra Herrljunga.

Delegationen som kommit till Herrljunga är från Vilnius i Litauen. Den består av tre personer. En av de tre är "Hon".

Hon:

Det känns bra att vara här. Vi har några presenter att överlämna. När kan vi göra det?

Han:

Vi tar det senare när vi träffar kommunalrådet. Han är liksom vår borgmästare. Och då är kommunikatören med och tar några bilder. Det är alltid bra att få ut vad vi håller på med.

FAKTA OM HERRLJUNGA

Herrljunga kommun har cirka 9 500 invånare och kommunen ligger centralt i Västra Götaland.

Vid Norra Säms kyrkoruin

Han:

Den här kyrkoruinen byggdes så tidigt som 1200-talet, men en fantastisk utsikt över Säm-sjön.

Hon:

En så stor sjö och jag ser inte en enda fiskare. Hur kommer det sig?

Han:

Ja, på helgerna fiskas det här. Det tror jag i alla fall. Och på vintern är det många som sitter på isen och pimplar.

Hon:

En magiskt plats, men samtidigt tänker jag: Här skulle något otäckt kunna hända.

Han:

Jag vet att vi ska skapa en intrig till en historia tillsammans. Men jag är inte så säker på att den måste vara otäck.

FAKTA OM NORRA SÄMS KYRKORUIN

Säms kyrka är från 1200-talet, den lämnades åt sitt öde 1843, men har nu restaurerats. På kyrkogården finns en gravhäll med inskriften: "Denna grav har friherrinnan och överstinnan Johanna Margareta Köhler född Ehrenstrahl låtit förfärdiga åt sig och sina efterkommande 1762".

Vid Nycklabacken

Hon:

Hur gamla är stenarna?

Han:

Jag kommer inte exakt ihåg, men det finns en skylt däruppe. Vi kan gå dit. Jag kommer hit ganska ofta faktiskt, men jag brukar inte läsa på skylten. Detta är min kraftplats i Herrljunga.

Hon:

Mina kollegor stannar i bilen. För mycket lera. De är rädda om sina skor. Men du och jag kan gå upp och läsa.

Han:

Okej, det går fort.

Hon:

Vi har inte bråttom.

FAKTA OM NYCKLABACKEN

Nycklabacken är ett gravfält från järnåldern, beläget cirka tre kilometer väster om Herrljunga i Tarsleds socken. Gravfältet omfattar nära 200 fornlämningar i form av 18 gravhögar, 149 runda stensättningar, en triangulär stensättning, två treuddar, 27 resta stenar, två klumpstenar och en fångstgrop.

Vid Bokskogen i Od

Han:

Det här är en riktigt gammal skog som ligger i Ods socken. På våren kommer livet tillbaka här som en plötsligt svallvåg, på hösten singlar löven ned och påminner om vår förgänglighet,

Hon:

Oh, du är poet.

Han:

Kanske det, jag försöker ha ett eget språk utöver det som krävs när man producerar tjänsteskrivelser till nämnder och styrelser.

Hon:

Kan jag ta en bild på dig här med löven som singlar? Jag vill komma ihåg dig på den här platsen.

FAKTA OM BOKSKOGEN I OD

Naturreservatet Stora Mollungen Od är ett av Sveriges nordligaste bokskogsbestånd. Skogen är gammal och många träd är mycket grova. Inte långt från bokskogen ligger Fluxfallet, där Biståsabäcken faller cirka 40 meter ned till Stensjön.

Vid Elisabeth Hesselblads födelsehus

Han:

Elisabeth Hesselblad föddes i Fåglavik den 4 juni 1870. Hon tillbringade sitt första levnadsår i det här huset. Nu är hon Sveriges andra helgon och den mest kända personen från Herrljunga, i varje fall i den katolska världen.

Hon:

Är du troende?

Han:

Ibland får man ju känslan att det finns något större. Men det är inte en viktig fråga för mig.

Hon:

Hur kommer det sig?

Han:

Jag lever ett gott liv ändå.

Hon:

Ändå har du så sorgsna ögon.

Han:

Har jag? Det visste jag inte.

FAKTA OM ELISABETH HESSELBLAD

Elisabeth Hesselblad föddes i Fåglavik den 4 juni 1870. Hon tillbringade sitt första levnadsår i bygden. Familjens hus finns kvar och går att besöka. Elisabeth kom att verka i Den Heliga Birgittas anda och hon såg till att Birgittinorden kom tillbaka till Sverige. Elisabeth Hesselblad helgonförklarades av påven i Rom den 5 juni 2016. I Fåglavik finns en minnessten rest vid Fåglaviks kapell.

27

DOCKSKAPET

BAUGSTOFTHUS

Vid minnesmärket över Fåglaviks glasbruk

Han:

Här stod den gamla glasbruksruinen fram tills att den revs 2007. Det var en förfärlig plats, där något hemskt mycket väl kunde ha hänt. Nu har vi det här fina minnesmärket istället.

Hon:

Kan inte vår intrig vara romantiskt istället? Det blir lättare.

Han:

Ja, men då ska det blandas in känslor. Att uttrycka känslor är en konst, vare sig det är i text eller på riktigt. Det tycker jag i alla fall.

Hon:

Mina kollegor säger att de fryser. Deras önskan är att få komma till hotellet nu.

Han:

Det ordnar vi. Sedan har vi bara en plats kvar som jag tänkte visa. Orkar du eller är du också frusen?

Hon:

Jag orkar.

FAKTA OM FÅGLAVIKS GLASBRUK

Fåglaviks glasbruk grundades 1874 och var i drift fram till 1980. Som mest sysselsatte bruket närmare 400 personer. År 2007 revs den gamla byggnaden som då hade förfallit. Numera finns ett minnesmärke på platsen där glasbruket låg.

Vid Kärleksstigen

Hon:

Här måste vara sagolikt vackert om sommaren.

Han:

Du kanske vill komma tillbaka då?

Hon:

Då är det din tur att komma till Litauen. Då kan du ta med din fru och dina barn.

Han:

Kanske det.

Hon:

Vad kallas den här platsen?

Han:

Kärleksstigen, och här intill ligger vår å Nossan.

Hon:

Det är som att träden här viskar om den där kärleken, floden pralar om den, till och med tågen

som passerar bullrar som ett älskande hjärta.

Han:

Du är också poet!

Hon:

Ja, jag läser gärna poesi.

FAKTA OM NOSSAN

Nossan är en cirka hundra kilometer lång å som har sin källa i Borgstena och sedan rinner genom Borås, Herrljunga, Vårgårda, Essunga och Grästorps kommuner för att sedan mynna ut i Dettern, en vik i Vänern. Namnet Nossan betyder "smycke".

Tolv månader senare i Vilnius, Litauen - ankomsten

Hon:

Välkommen till Vilnius, Litauens huvudstad, staden där jag växt upp och har tillbringat mitt liv.

Han:

Det är fint att vara här. Jag hade hoppats att komma redan i juni, men det strulade till sig lite på den privata sidan.

Hon:

Jag och mina kollegor är glada att du kunde komma nu, så att vi får möjlighet att visa dig vår fina stad.

Han:

Är ni flera?

Hon:

Vi ska träffa några företrädare för Vilnius kulturförvaltning, men det blir först i morgon. Då

ska jag visa dig alla bilder jag tog i Herrljunga. I dag ska jag guida dig staden och du får tillfälle att fotografera min stad med alla sina vackra miljöer.

FAKTA OM VILNIUS

Vilnius, som är Litauens huvudstad, har ungefär 550 000 invånare. Det är oklart när staden grundades men i skrivna källor nämns den redan 1323.

På Vilnius Bibliotek

Hon:

Det var jesuiterna som uppförde den här byggnaden 1569, men ganska snart, 1579, blev den universitet. Just den här stora salen har använts på många olika sätt under årens lopp, till exempel som möteslokal.

Han:

Fascinerande stället att ha möte på. Vad händer här i dag?

Hon:

Ja, det är olika sorters sammankomster, jag vet att det brukar hållas samtal om böcker. Och så har det varit många filminspelningar här. 2016 var BBC på plats för att spela in scener till ”Krig och fred.”

Han:

Ja, tänk om det kunde bli en film om mitt besök här i Vilnius, hur tror du det skulle bli? En tragedi eller en romantisk komedi?

Hon:

Det finns en bok i en av monstrarna som jag vill visa, den har svensk anknytning. Boken är tryckt i Nürnberg och i den finns ett fyra och ett halvt meter långt utvik som skildrar den svenske konungen Karl den X Gustafs begravning.

Han:

Det var 1660, det är ett sånt där årtal som bitit sig fast från skolan. Det är underligt hur vissa saker finns kvar och annat bara försvinner.

Hon:

Jag hoppas den här dagen blir en dag som du kommer ihåg.

FAKTA OM VILNIUS BIBLIOTEK

Vilnius bibliotek, som har en historia som är nära förbunden med universitetet, öppnades 1570. Universitet grundades 1579 av jesuiterna och i dag finns där cirka 35 000 studerande på olika nivåer.

Vid St John 's Church

Hon:

Mellan 1979 och 1991 så var detta ett museum. Sedan blev byggnaden återigen en katolsk kyrka.

Han:

Och hur var det under Sovjetiden? Vad pågick här då?

Hon:

Jag har sett bilder från den tiden och det var en förfärlig syn. Det som tillhört kyrkan var sönderslaget och byggnaden användes som ett papperslager.

Han:

Jasså, papper, jag gillar sånt. Vad för slags papper var det?

Hon:

Det var tidningspapper som användes för att trycka en tidning som kallades Pravda. Det är

det ryska ordet för sanning. Tycker du om sanning också?

Han:

Ja, men kanske inte just den sanningen.

Hon:

För mig är sanningen det viktiga. Jag vill att en människa ska mena det hon säger. Annars kan det kvitta.

FAKTA OM ST JOHN'S CHURCH

Kyrkan är belägen vid Vilnius universitet. Den byggdes mellan 1388 och 1426. Tornet uppfördes på 1500-talet. Flera olika ombyggnader följde under årens lopp. Under Sovjetiden stängdes kyrkan och fick förfalla. 1979 öppnades den igen som ett museum för att återigen tas i bruk som kyrka 1991.

På Genocide Victims Museum

Hon:

Det här museet berättar historien om det som många av mina landsmän tvingades uppleva under andra världskriget och tiden som följde. Flera av dem var mina släktingar.

Han:

I Sverige har vi inte sådana här trauman i vår historia, i varje fall inte i närtid.

Hon:

Här minns vi Sovjettiden och det förtryck som pågick. Jag var bara sju år vid befrielsen och jag minns.

Han:

Så då är du 33 år nu. Jag vet ju knappt något om dig. Har du familj till exempel?

Hon:

Det här är inte rätt plats för sådana frågor. Jag svarar senare, om vi får tillfälle att äta tillsammans.

Han:

Förlåt, jag vill inte verka påträngande.

Hon:

Vi ska gå en trappa ner nu, till KGB-fängelset. Det är en ännu värre plats.

FAKTA OM GENOCIDE VICTIMS MUSEUM

Museet grundades 1992, och ligger i det tidigare KBG-högkvarteret i centrala Vilnius. Uppdraget innefattar att dokumentera och visa vad som skedde i Litauen under den tid som Sovjetunionen ockuperade landet. Här finns också KGB-fängelset.

Vid Vilnius marknad

Han:

Fängelset och avrättningsrummet påverkade mig.

Hon:

Något annat hade förvånat mig.

Han:

Det var skönt att komma ut, att komma till en plats där människor lever sina liv, handlar mat och kläder, ja att få vara i ett folkmyller.

Hon:

Ja, detta är vår marknad. Här finns det mesta som en vanlig människa kan behöva.

Han:

Jag funderar på att köpa lite en litauisk ost med mig hem.

Hon:

Som present?

Han:

Nej, den är bara till mig själv.

FAKTA OM VILNIUS MARKNAD

Hales marknad har funnits sedan 1906 och är en av de äldsta och största marknaderna i Vilnius. Den ligger i den gamla staden. Sedan en större ombyggnad 2006 har marknaden expanderat och finns nu på en yta av 8 400 kvadratmeter.

På Orthodox Church of St. Paraskeva

Hon:

I den här kyrkan döptes Hannibal, den afrikanske prinsen som blev gammelfarfar till Alexander Pushkin. Det skedde 1705.

Han:

Jag gillar alla löven där utanför, hur damen kratrar ihop dem så metodiskt.

Hon:

Kom så går vi in och försöker bli lite historiskt intresserade. Det finns en liten butik där inne som säljer ikoner. En perfekt present till din fru.

Han:

En ikon till min fru?

Hon:

Eller till dig själv eller en vän.

Han:

Min fru tror inte på någonting.

Hon:

Och du, vad tror du på?

Han:

Det man kan se och ta på, det som går att bevisa, det sunda förnuftet.

Hon:

Ha-ha, du är så förtjusande naiv.

FAKTA OM ST. PARASKEVA

St. Paraskeva är en ortodox kyrka i centrala Vilnius som har en historia som sträcker sig tillbaka till 1300-talet. Kyrkan har under åren härjats av bränder, både 1557 och 1611, samt även 1748. Under andra världskriget förstördes kyrkan återigen och inga gudstjänster tilläts. Det var först på 1990-talet som den åter blev kyrka.

Vid floden Neris

Hon:

Den flod som rinner genom Vilnius heter Neris. På den andra sidan ligger våra konstnärskvarter. Jag tänkte att vi tar en promenad där på vägen till restaurangen.

Han:

Det känns väldigt öde på den här gatan.

Hon:

Jag är trygg när jag är med dig.

Han:

Fast egentligen är det ju jag som är helt i dina händer.

Hon:

Vi ska äta på en restaurang vid en bro där älskande sätter fast sina hänglås och slänger bort nycklarna. Det är kärleken man låser fast, ett tecken på att den är evig.

Han:

En kärleksbro alltså, lite som Kärleksstigen i Herrljunga. Men kan man verkligen låsa fast kärleken med ett hänglås.

Hon:

Nej, det kan man naturligtvis inte. Kom nu så äter vi. Jag vill svara på dina frågor och ställa mina till dig.

FAKTA OM FLODEN NERIS

Neris är en flod som flyter genom Vitryssland och Litauen. Den passerar Vilnius och det är möjligt för mindre båtar att ta sig från den litauiska huvudstaden och ut till Östersjön.

Facts about international projects

The first beginning for the important exchange was developed from the idea of internationalization as a tool for more knowledge and progress. This idea was born in Herrljunga and the question went to a small beautiful area outside Vilnius, Ukmergė, but also to inhabitants in the center of culture in Vilnius, Lithuania.

Twin town agreement was signed between Herrljunga and Ukmergė with the aim to build up family center concept in Lithuania and Ukraine. The model from Herrljunga was famous – the Familjecentral was an example of collaboration and education for parents, nurses, doctors, social workers and pre-school teachers.

The collaboration started 2008 and in the end of 2017 large steps of development have been

taken. A family center concept is established in Ukraine and plans for a family center is in progress in Lithuania. In Vilnius important discussions with the Health Department is ongoing, can this method be something to implement in the whole country.

The role model of cooperation is something to work further on. The twin agreement was sponsored by the Swedish government, by its organization ICLD, for municipal partnerships.

Text och bild har tagits fram av Mats Bjurbom och Birgitta Saunders, Herrljunga kommun. Projektstöd Lotten Svensson för internationaliseringsdelen och Saule Mazeikaite på Ariseria, projektstöd Litauen.

HERRLJUNGA KOMMUN